

Yahya (0.1582)

Taşlıca'da doğdu. Doğum tarihi bilinmiyor. Arnavutluğun meşhur Dukanin ailesine mensuptur, Taşlıcalı Yahya diye tanındı. Arnavutluk'tan devşirme olarak alınıp Acemi Oğlanlar Ocağı'nda yetiştirildi. Burada bilim ve sanata karşı duyduğu aşırı ilgisiyle dikkati çekti. Yeniçeri Ocağı'na girdi. Ocak kâtibi Şihâbüddîn Bey'e çırak oldu. Onun sayesinde devrin bilgin ve şairleriyle tanıştı. Sonra bölüğe çıkıp birçok sefere katıldı. Yayabaşı rütbesine kadar yükseldi. Kemalpaşazâde, Kadri Efendi ve Fenârîzâde Muhiddîn Çelebî'den ders aldı Anadolu ve Rumeli'de seferden sefere koştu. Kanunînin

1529da Viyana, 1532'de Alman ve 1535'de Bağdat seferlerine katıldı. Sırasıyla Eyüp, Orhan Gazi, Bolayır, Kaplıca ve İstanbul Bâyezîd tevliyetlerinde görev aldı. Nahavan seferi sırasında, Kânımı, oğlu Şehzade Mustafa'yı 6 Kasım 1533'te Konya Ereğli'si yakınlarında boğdurtması üzerine Şehzade Mustafa için ünlü bir mersiye yazdı. Bunun üzerine Rüstem Paşa tevliyetten azleHirdi. İzvornik sancağma sürüldü. Bir ara kendisine zeamet verildi. 1582 yılında burada öldü.

Yahya Bey, yerli hayatı sâde bir dille anlattığı hamsesiyle ün sağladı.

Dîvândan

Şehzade Mustafa Mersiyesi

(Büyük Türk Klasikleri, c. IV, s. 23)

Mefâilün Feilâtün Mefâilün Feilün

I. bend

1. Meded meded bu cihanım yıkıldı bir yanı
Ecel celâlîleri aldı Mustafa Hâmî	1. Meded, meded! Bu dünyanın bir tarafı yıkıldı.
Çünkü ecel eşkıyaları Mustafa Han'ı yakaladılar ve
boğdular.
2. Tohindî mihr-i cemâlî bozuldı erkânî
Vebale koydılar âl ile Al-i Osmânî	2. Onun güneş gibi parlak olan yüzü battı ve maîye-
ti bozuldu. Osmanogullarını hîle ile günaha sok
tular.
3. Geçerler idi geçende o merd-i meydânî
Felek o canibe döndürdi şâh-ı devrânî	3. Padişahın yanında o yiğidin sözü geçtikçe onu
çekıştirirlerdi. Nihayet devir padişahını felek, on
ların yönlendirmek istedikleri tarafa döndürdü.
4. Yalancımın kun bühtanı bugz-ı pinhânî
Akıtdı yaşumımı yakdı nâr-ı liicrânî	4. Yalancımın kuru iftirası ve gizli düşmanlığı gözümüzün
yaşını akıttı, gönlümüzde ayrılık ateşi yaktı.
5. Cinayet etmedi cânî gibi anın câm
Boguldı seyl-i belâya tagıldı erkânî	5. Zavallı şehzade caniler gibi bir cinayet işlememiş-
ken, belâ seline düşüp boğuldu. Bütün yanında bu
lunan yakınları darmadağın oldu.
6. N'olaydı görmeye idi bu macerayı gözüm
Yazuklar ana reva görmedi bu rayı gözüm	6. Keşke şu olayı gözüm görmemiş olsaydı. Doğrusu
ya, şehzade hakkındaki hükmü doğru ve uygula-
nan cezayı adalete uygun görmedim.

II. bend

1. Tonandi ağlar ile nurdan menâra dönüp
Güşâde hatır idi şevk ile nehâra dönüp	1. Şehzade beyaz bir elbise giymiş, bu haliyle nurdan
bir minareye dönmüştü. Babasını göreceği için
mutluluktan parlayan yüzü gündüzü andırıyordu.
2. Göründi halka dıraht-ı şükûfezâra dönüp
Ütag u haymeleri karlu kûhsâra dönüp	2. Şehzade halka çiçek açmış bir ağaç gibi göründü,
otağ ve çadırları da karlı dağlara benziyordu.
3. Tururdu şâh-ı cihan hiddet ile nâra dönüp
Yürürdi kullan yamnea lâle-zara dönüp	3. Cihan padişahı olan Kanunî Sultan Süleyman
hiddetten ateşe dönmüştü, yanında yürüyen adanı
lan da bir lâle tarlasını andırıyordu.
4. Müzeyyen idi bedenlerle ak hisara dönüp
El öpmeğe yürüdi mihr-i bî-karâra dönüp	4. Padişahın çadırları bedenlerle süslenmiş, ak
hisara dönmüştü. Şehzade ise sevincinden güneş
gibi yerinde duramaz bir hâle gelmiş ve el Öpmek.
için otağa doğru yürümüştü (<i>Beden: gövde, hile du
varı ve büyük çadırların etrafına çekilen bezden perde
mânâsına gelir. Burada, bu son mânâyla ilgilidir.</i>)

5. Tolmdı gelmedi çünkim o mâh-pâre dönüp
Görenler ağladılar ebr-i nev-bahâra dönüp

5. Ay parçası gibi şehzade bath, babasının otağından
dönüp gelmedi. Sonra onun cenazesini görenler
yağmur yağdıran bahar bulutu gibi ağlasınlar.

6- Bir ejdehâ-yı dü-serdür bu hayme-i dünyâ
Dehânma düşen olur hemîşe nâ-peydâ

6- Bu dünya çadırı, dâima ağzına düşenin görünmez
olduğu iki başlı bir ejderhadır.

III. bend

1, O bedr-i kâmil ol âşinâ-yı bahr-i ulum
Fenaya vardı telef etdi ara tâli-i şûm

1. Ayın ondördü gibi bilgili ve ilim denizinin tanışı
olan o şehzade yok olup gitti. Uğursuz talih za
vallıyı telef etti.

2. Dögündi kaldı hemân dâg-i hasret ile nücûm
Köyüdü şâm-ı firakında doldı yâş ile Rûm

2. Gök yüzünde birer yara gibi görünen yıldızlar
şehzadenin, hasretiyle dövündü kaldı. Osmanlı
ülkesi onun ayrılığı akşamında hasretle yandı
tutuştı, gözleri yaşlarla doldu.

3. Kara geyürdi Karamana gusse etdi hücum O
mâhi ince hayâl ile etdiler ma'dûm

3. Hüzün ve keder hücumu Konya halkına karalar
giydirdi. O ay yüzlü şehzadeyi, ince hesaplar, us
taca entrikalarla yok ettiler.

4. Tolandı gerdenine hâle gibi mâr-ı semûm
Kazâ-yı Hak ne ise razı oldu ol merhum

4. Zehirli bir yılan, yani cellâdın kemendi şehzadenin
boynuna hale gibi kuşandı. Rahmetli kaderi ne ise
ona boyun eğdi.

5. Hatâsı gayr-ı muayyen günâhı nâ-ma'lûm
Zihî şehîd ü saîd ü zihî şeh-i mazlum

5. Hatası görülmemiş ve günahı bilinmem işken öldü-
öldürülen şehzâde, ne mübarek ve manen ne mutlu
bir şehîd ve ne derece zulme uğramış bir sultândır!

6. Yıkıldı yer yüzine aslına rücû etdi
Saadet ile hemân kurb-ı hazrete gitti

6. Şehzâde yer yüzüne yığılıp kaldı ve aslı olan top
rağa döndü. Şehîdlik mutluluğuyla İlâhî makam
civarına gitti.

Dîvân'dan

Gazeli

(c. IV, s. 25-26)

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

1. Dâr-ı dünyâ delü gönlüm gibi vîrân olsa
Ne cihan olsa ne cân olsa ne hicran olsa

1. Dünyâ evi deli gönlüm gibi vîrân olsa; ne can
olsa, ne de ayrılık olsa.

2. Kâşkî sevdiğümi sevse kamu ehl-i cihan
Sözümüz cümle hemân kıssa-i cânân olsa

2. Keşke sevdiğimi herkes sevseydi de hepimiz
onu konuşsak, sürekli ondan söz etseydik.

3. Bir demür tağı delüp boynına almak gibidür
Her kişi âşık olurdu eğer asan olsa

3. Aşık olmak bir demir dağı delip boynuna almak
gibidir; eğer bu iş kolay olsaydı herkes âşık olurdu.

4. Şâdmânâm gam-ı yâr ile sevinmez yokdur
Bir gedâ cümle cihan mülkine sultân olsa	4. Bende sevgilinin derdi var diye mutluyum; bir
dilenci bütün dünyaya hâkim olsa sevinmez mi?
5. Cân atar karşı çıkar izzet eder ey Yahya
Hançer-i dilber ile bir çıkıştır cân olsa	5. Sevgilinin hançeri ile baş edebilecek bir can
olsaydı, hemen karşılar, can atar, ona saygı gös-
terirdi.

Gazel II

(e. IV, s. 26)

Failâtün Failâtün Failâtün Fâilün

1. Kâşkı bin cânım olaydı benüm ey gonca-leb
Cevrünü bin câh ile fâ kil çekeydüm rûz u şeb	1. Nolaydı ey gonca dudaklı sevgili, bin canım
olaydı da derdini gece gündüz onunla çekeydim.
2. Çeşm-i mestündür arada fitneye bâis olan
Bu dil-i Mansûrumı asmağa zülfündür sebeb	2. Arada ortalığı karıştıran sarhoş gözündür; bu
Mansûr'a benzeyen gönlümün asılmasına zülfün
sebepl olmuştur (<i>Mansûr: Hüseyin Mansûr-ı Hallaç,
ene'i-hak "ben Hakkım" dediği için Bağdat'ta asılan
ünlü mutasavvıf</i>).
3- Aşkî bir vâdiye irgürdi dih divâne kim
Fürkatüne razı oldu vuslatı ihnez taleb	3. Deli gönül aşkı öyle bir vadiye getirdi ki, artık
senin ayrılığına razıdır ve sana kavuşmayı da
istemez.
4. Devlet anun kim lehimle zindegânî eyleye
Vây ana kim ol haramı gözlenin ede gazab	4. Dudaklarının şerbetinden içip hayat bulanlara ne
mutlu; harâmî gözlerinin hışmına uğrayanınsa vay
haline.
5. Pâdişâhımı hey nemüşkil derd imiş sevmek seni
Gelmesün kullar başına uşbu hâl-i bü'l-aceb	5. Sultanım, seni sevmek ne müşkül dertmiş meğer!
Bu görülmedik hal kimsenin başına gelmesin.
6. Aşık-i divânesin taşa tutarmış ol perî
Ellerün dedükleri bir bir başuma geldi heb	6. O peri, divâne âşığını taşa tutarmış;
başkalarının söyledikleri bir bir hep başıma geldi.
7. Aşık-ı bîmârun ey Yahya vücûdı beytine
Âşk-ı yârî zelzele olur misâl-i tâb-i teb	7. Ey Yahya! Sevgilisinin aşkı hasta âşığın
vücûdu binasına sıtma titremesi gibi sarsıntı verir.

Gazel III

(c-IV, s. 26-27)

Failâtün Failâtün Failâtün Fâilün

1. Yâra geçmişler beni birkaç münafıklar meded
Zayi oldu bunca yıllık aşinalıklar meded	1. Birkaç münafık beni sevgiliye geçmiş,
Bunca yıllık dostluğa yazık oldu meded!
2. İçürüp âl ile her dem ol gözi mestâneyi
Od salarlar cânuma bir nice fâsıklar meded	2. Bir gurup kötü düşünceli o sarhoş göklüyü hîle
ile içirerek bağrımı yakarlar, nolur yardım edin!
3. Câme-i gülgûn ile âdemler öldürür nigâr
Girdi gül gibi boyunca kana yazıklar meded	3. O güzel al elbiseler giymekle insanı öldürür;
yazık gül gibi boyunca kana girdi.

Hâba varmışken öpermiş dest-i cananı rakîb
Olur imiş uyur ardınca uyanıklar meded

Hâlet-i nez' üzre Yahya vuslatım adın anar
Bu ece] uykusudur bîçâre sayıklar meded

4. Rakip, sevgili uyurken elini Öpermiş; meğer uyuyanın arkasında uyanıklar fırsat gözlüyorlarmış, yetişin.
5. Yabyâ can teslim ederken bile sevgiliye kavuşmayı dilden düşürmez: bu ecel uykusudur, zavallı yazık, sayıklıyor.

